

Lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laeiksi hyvinvointialueiden rahoituksesta annetun lain muuttamisesta ja väliaikaisesta muuttamisesta sekä saariston kehityksen edistämisestä annetun lain muuttamisesta

Lausuntopyynnön diaarinumero: VN/13749/2025

Tehy kiittää Valtiovarainministeriötä mahdollisuudesta lausua asiasta.

Lausunnon kohteena oleva esitys koskee hyvinvointialueiden rahoitusmallin muutoksia vuosille 2027–2030. Esityksen tavoitteena on kehittää rahoitusmallia sekä toteuttaa valtiontaloudellisia säästöjä. Sosiaali- ja terveydenhuollon rahoitus on keskeinen tekijä palvelujen saatavuuden, laadun ja henkilöstön työolosuhteiden kannalta. Hoitotyön näkökulmasta esityksen keskeinen huoli liittyy siihen, että palvelutarpeen kasvun huomioon ottamista rahoituksessa vähennetään 80 prosentista 60 prosenttiin vuodesta 2027 alkaen. Samanaikaisesti luovutaan määräaikaisesta 0,2 prosenttiyksikön korotuksesta vuodesta 2028 lähtien. Nämä muutokset merkitsevät käytännössä sitä, että rahoitus ei seuraa täysimääräisesti väestön palvelutarpeen kasvua.

Koska sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut ovat työvoimavaltaisia, kohdistuvat rahoituksen kiristykset väistämättä henkilöstöön. Tämä voi johtaa henkilöstövajeen syvenemiseen, työkuorman kasvuun sekä palvelujen saatavuuden heikkenemiseen.

Sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstöstä merkittävä enemmistö on hoitohenkilöstöä. Rahoituksen kasvun hidastaminen tilanteessa, jossa väestö ikääntyy ja palvelutarve kasvaa, lisää riskiä siitä, että hyvinvointialueet joutuvat säästämään henkilöstömenoista. Tämä voi käytännössä tarkoittaa henkilöstömitoitusten kiristymistä, sijaiskäytön vähentämistä, työkuorman kasvua tai rekrytointivaikeuksien pahenemista. Hoitotyön veto- ja pitovoima on jo nykyisellään merkittävä haaste. Rahoituksen riittämättömyys voi heikentää alan houkuttelevuutta entisestään ja vaikeuttaa henkilöstön saatavuutta.

Sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstö on vahvasti naisvaltaista. Hoitotyössä työskentelevistä valtaosa on naisia. Tästä syystä rahoitusmalliin kohdistuvat säästötoimenpiteet vaikuttavat epäsuorasti erityisesti naisten työmarkkina-asemaan. Jos rahoituksen kiristymisen seurauksena henkilöstöä vähennetään tai työolosuhteet heikkenevät, vaikutukset kohdistuvat merkittävästi naisvaltaiseen ammattiryhmään. Tällöin esitys voi lisätä sukupuolten välistä eriarvoisuutta työelämässä. Lisäksi naiset ovat keskimäärin miehiä suurempia sosiaali- ja

terveyspalvelujen käyttäjiä esimerkiksi pitkäikäisyyden ja hoivavastuiden vuoksi. Rahoituksen kiristyminen voi siten heikentää myös palvelujen saavutettavuutta naisille.

On myönteistä, että rahoitusmallin taustalla olevaa palvelutarvemallia päivitetään tutkimukseen perustuen ja tietopohjan luotettavuutta pyritään parantamaan. Luotettava tieto palvelutarpeesta on keskeinen edellytys oikeudenmukaiselle rahoituksen kohdentumiselle. Samalla on tärkeää varmistaa, että malli huomioi riittävästi myös väestön ikääntymisen, pitkäaikaissairauksien lisääntymisen ja hoitotyön työvoimatarpeen.

Siirtymätasausten porrastuksen muuttaminen voi lisätä rahoituspaineita osalla hyvinvointialueista. Jos rahoitus vähenee nopeasti alueilla, joilla palvelutarve on suuri, voivat vaikutukset näkyä suoraan henkilöstömitoituksessa ja palvelujen saatavuudessa. Hoitohenkilöstön näkökulmasta on tärkeää, että rahoitusjärjestelmän muutokset toteutetaan riittävän hallitusti ja ennakoitavasti.

Esityksen tavoitteet rahoitusmallin kehittämisestä ja tietopohjan parantamisesta ovat kannatettavia. Sen sijaan rahoituksen kasvun merkittävä hidastaminen tilanteessa, jossa palvelutarve kasvaa nopeasti, herättää huolta hoitohenkilöstön riittävydestä ja palvelujen saatavuudesta.

Koska sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstö on pääosin naisvaltaista, säästötoimenpiteiden vaikutuksia tulisi arvioida tarkemmin myös sukupuolivaikutusten näkökulmasta. Jatkovalmistelussa tulisi varmistaa, että rahoitusmalli turvaa riittävät resurssit hoitotyöhön, kestävät työolosuhteet henkilöstölle ja yhdenvertaisen pääsyn palveluihin. On muistettava myös, että huoltovarmuutta ja kokonaisturvallisuutta rakennetaan hoitotyön osalta normaalioloissa. Riittävä rahoitus on keskeinen edellytys perustuslain mukaisten sosiaali- ja terveyspalvelujen toteutumiselle.

Helsingissä 10.3.2025
Millariikka Rytönen puheenjohtaja
Tehy ry

